Мән дә сүлһә сәс верирәм

Һәјатым бoју мән үч бөјүк мүһарибә көрмүшәм: рус-јапон мүһарибәси, биринчи вә икинчи дүнја мүһарибәләри. Бу дәһшәтли мүһарибәләрин шаһиди кими анчаг буну дејә биләрәм ки, мүһарибәләр сүлһ шәраитиндә јашамаг истәјән бүтүн халг үчүн һәмишә фәлакәт вә мүсибәт кәтирмишдир. Гоча дүнјанын тарихи дә буну тәсдиг едир. Тарих сәһифәләрини ал гана буламыш белә мүһарибәләр һәмишә мәнсәб дүшкүнләринин мәнафеинә хидмәт етмиш, истисмарчылыг мәгсәди изләмиш, халгын өзү үчүн ачлыг, сәфаләт вә јохсуллуг кәтирмишдир. Мән һеч бир заман биринчи дүнја мүһарибәсинин төрәтдији фәлакәтләри јадымдан чыхара билмәрәм. Азғынлашмыш империалистләрин иштаһасы илә башланмыш бу мүһарибәдә милјонларла зәһмәткеш тәләф олмуш, өлкәни шикәст әскәрләр бүрүмүш, јүз минләрлә аилә башсыз галмышды. Гәзетләр чәбһәләрдән күндә онларла дәһшәтли хәбәр верирди. Бакы шәһәри мүһарибә мејданындан гачмыш гачгынларла долу иди. Онларын фәрјад вә шивәнләри инди дә гулагларымда сәсләнир. Бу вәзијјәт һәлә о заман бир чох габагчыл зијалыларын, јазычы вә мүәллимләрин үрәк ағрысына сәбәб олмуш, онларда мүһарибәләрә гаршы дәрин нифрәт ојатмышды. Бир чох гәләм јолдашларым кими о заман мән дә мүһарибәләрин төрәтдији фәлакәтләрә даир мәтбуатда чыхыш етдим. Мүһарибә илләриндә чап етдирдијим «Инсан вә идеаллыг» (1914) вә «Иблисин һүзурунда» (1915) әсәрләримдә мән сәфаләтә сәбәб олан мүһарибәләрә бәсләдијим нифрәти, инсанын јүксәк идеаллары илә мүһарибә арасында бөјүк бир учурум олдуғуну көстәрмишдим.

Дүнјанын тәрәггипәрвәр адамлары һәмишә ганлы мүһарибәләрин әлејһинә олмушлар. Мән бурада анчаг бөјүк бир симадан көзәл бир нүмунә кәтирмәклә фикрими сүбут етмәк истәјирәм. О да Низаминин «Искәндәрнамә» поемасында Искәндәрлә азәрбајчанлы Нушабәнин гаршылашмасы сәһнәсидир. Искәндәр бир чох өлкәләри фәтһ етдикдән сонра Азәрбајчаны гарәт етмәк фикринә дүшүр. Бу мәгсәдлә о, елчи сифәтилә Азәрбајчанда һөкмранлыг едән Нушабәнин һүзуруна кедир. Нушабә елчинин Искәндәр олдуғуну билиб, онун гаршысына емәк үчүн ичиндә дүрр, јагут, гызыл вә лә'л олан дөрд каса гојдурур. Искәндәр Нушабәнин бу һәрәкәтинә һејрәтини билдирәндә Нушабә онун чаһанкирлик мәгсәдини ифша едәрәк дејир:

Фајдасыз, јарамаз белә даш үчүн,
Бу гәдәр вурушмаг, чарпышмаг нечүн?
Инди ки, емәјә јарамаз бу даш,
Дүнјада онунла учалармы баш?
Дәјәрсиз бир даш ки, олмајыр емәк,
Онунчун бу гәдәр саваш нә кәрәк?

Мән «Искәндәрнамәни» тәрчүмә етдијим заман бу сәтрләри бөјүк бир һәјәчанла, Низаминин сүлһпәрвәрлијинә һагг газандыра-газандыра јазмышдым. Бу сәһнә бөјүк Низаминин ишғалчы мүһарибәләрә бәсләдији нифрәтин ајдын бир ифадәси иди. Бу бөјүк ән'әнә һәмишә олдуғу кими, бу күн дә бизим тәрәггипәрвәр адамларымыз тәрәфиндән давам етдирилмәкдәдир.

Бөјүк Вәтән мүһарибәсиндән совет халгы галиб чыхды. Халгларымызын бирлији, вәтәнпәрвәрлији, совет өлкәсинә мәһәббәти бу гәләбәни тә'мин етди. Анчаг дүнјанын бир чох халглары кими совет халглары да мүһарибәнин ачыларыны унутмамышлар. Мән мүһарибәнин иштиракчысы олмасам да, онун ајры-ајры шәһәр вә кәндләрдә төрәтдији тәхрибатларын шаһиди олмушам. Мән онларла јанмыш, гаралмыш диварлары галмыш санаторијалар, истираһәт евләри, мәдәнијјәт сарајлары көрмүшәм. Онларла Вәтән уғрунда ики, үч баласыны итирмиш ата, ана танырам. Бир совет вәтәндашы кими бу тәхрибатларын, бир ата кими бу иткиләрин нә демәк олдуғуну мән чох јахшы дујурам.

Совет халгы јарадан, әмәк севән бир халгдыр. Мүһарибә исә онун арзу вә мәгсәдләринә тамам зиддир. Мүһарибә, тәдрис очагларында, мүхтәлиф мүәссисәләрдә охујан, чалышан ениетмәләрин, кәнчләрин истәкләри әлејһинәдир. Мүһарибә өз баласынын тојуну, нәвәсини көрмәк истәјән ата-аналарын, әмәјинин мәһсулуну көрмәк истәјән фәһләнин, колхозчунун, бир сөзлә бүтүн зәһмәткеш инсанларын дүшмәнидир. Мүһарибә елмин, мәдәнијјәтин, инчәсәнәтин дүшмәнидир. Одур ки, бу күн дүнјанын бүтүн халглары кими, совет халгы да Үмумдүнја Сүлһ Шурасынын Мүрачиәтинә бөјүк бир ирадә, үмид вә әзмлә имза атыр.

Мән өмрүмүн чохуну кечирмишәм. Анчаг гоча бир јазычы кими Вәтәними динч вә сәадәт ичиндә көрмәк истәјирәм. Мән Бөјүк Вәтәнимиздә нәзәрдә тутулан нәһәнк планларын, түкәнмәз инсан арзуларынын һәјата кечмәси үчүн сүлһ вә әминаманлыг истәјирәм. Бунун үчүн дә мән сүлһ тәрәфдарыјам; бунун үчүн дә милјонлардан бири кими өз сәсими Үмумдүнја Сүлһ Шурасынын Мүрачиәтини имзаланларын сәсинә гошурам.

Абдулла ШАИГ.